

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 06.11.2008, sp. zn. 22 Cdo 3619/2008, ECLI:CZ:NS:2008:22.CDO.3619.2008.1

Číslo: 108/2009

Právní věta: Osobou aktivně legitimovanou k podání žaloby na zrušení (omezení) věcného břemene pro změnu poměrů je i osoba z věcného břemene oprávněná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 06.11.2008

Spisová značka: 22 Cdo 3619/2008

Číslo rozhodnutí: 108

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla:

Předpisy: § 151p odst. 3 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhal, aby soud zrušil věcné břemeno, jemuž odpovídá právo žalobce na doživotní bezplatné a výlučné užívání jednotky sestávající z bytu č. 21 v domě č. p. 118 v P., spoluvlastnického podílu na níže podrobně specifikovaných společných částech domu a pozemku, a aby žalované uložil povinnost zaplatit mu náhradu za zrušení tohoto věcného břemene ve výši 480 000 Kč.

O k r e s n í s o u d v Písku rozsudkem ze dne 6. 11. 2007, ve znění usnesení ze dne 5. 12. 2007, výrokem pod bodem I. žalobu zamítl, výrokem pod bodem II. uložil žalobci povinnost zaplatit žalované náklady řízení a výrokem pod bodem III. žalobci uložil povinnost zaplatit soudní poplatek. Soud prvního stupně dospěl k právnímu závěru, že žalobce není věcně legitimován k podání této žaloby.

K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích jako soud odvolací k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 3. 4. 2008 rozsudek soudu prvního stupně ve znění doplňujícího usnesení s výjimkou výroku v odstavci III. potvrdil v tomto znění prvního odstavce: Zamítá se žaloba, aby bylo zrušeno věcné břemeno, jemuž odpovídá právo žalobce na doživotní, bezplatné a výlučné užívání jednotky, sestávající se z bytu č. 21 v domě č. p. 118 v P. příslušného spoluvlastnického podílu ve výši 587/21999 na společných částech domu a na pozemku parc. č. 4232/14, vše v k. ú. a obci P., zřízeného usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 7. 2003, a aby žalované byla uložena povinnost zaplatit žalobci náhradu za zrušení tohoto věcného břemene ve výši 480 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Dále změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku v odstavci III. tak, že se žalobci povinnost k zaplacení soudního poplatku ze žaloby ve výši 19 200 Kč neukládá a žádný z

účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně, podle něhož „žalobce není podle § 151p odst. 3 obč. zák. aktivně legitimován k podání žaloby na zrušení věcného břemene“, neboť je osobou oprávněnou z věcného břemene a zákon osobě oprávněné neposkytuje aktivní legitimaci k podání takové žaloby. Jestliže je to oprávněný z věcného břemene, který ať již z jakýchkoliv pohnutek nehodlá toto právo využívat a chce se jej vzdát, může tak učinit, ovšem bez toho, že by mu náležela jakákoliv náhrada. Pokud žalobce poukázal na komentář k občanskému zákoníku z roku 2006, který byl vydán nakladatelstvím C. H. Beck v Praze, „jedná se o názor komentátora tohoto ustanovení“ a nemá v judikatuře oporu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Vytýká soudům obou stupňů nesprávné právní posouzení věci, když žalobce je bezesporu věcně legitimován k podání žaloby na zrušení věcného břemene. Poukazuje na svoje závažné osobní důvody, které jej k podání žaloby vedou a uzavírá, že by bylo v rozporu s jeho základními lidskými právy a svobodami, aby jako osoba oprávněná z věcného břemene nemohl požadovat jeho zrušení za náhradu. V tomto směru odkazuje na komentář k občanskému zákoníku, který byl vydán nakladatelstvím C. H. Beck v Praze v roce 2006. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání vyjádřila. Shrnula dovolací námitky žalobce a zdůraznila, že s právním názorem žalobce nesouhlasí, což uvedla již v průběhu řízení. I kdyby byla věcná legitimace žalobce ve sporu dána, v žádném případě by se nemohl domáhat zaplacení tak vysoké náhrady za zrušené věcné břemeno. Žalovaná navrhuje, aby bylo dovolání zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je tento mimořádný opravný prostředek přípustný.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.). Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo

řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Žalobce v podaném dovolání vymezuje právní otázku aktivní legitimace oprávněné osoby z věcného břemene v řízení o zrušení věcného břemene za náhradu podle § 151p odst. 3 obč. zák. Tato otázka přitom byla pro posouzení věci soudem určující. Poněvadž tato otázka nebyla doposud dovolacím soudem řešena, povyšuje to rozhodnutí odvolacího soudu na rozhodnutí zásadního právního významu.

Podle § 151p odst. 3 obč. zák. vznikne-li změnou poměrů hrubý nepoměr mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného, může soud rozhodnout, že se věcné břemeno za přiměřenou náhradu omezuje nebo zrušuje. Nelze-li pro změnu poměrů spravedlivě trvat na věcném plnění, může soud rozhodnout, aby se namísto věcného plnění poskytovalo peněžité plnění. Z textu zákona přitom nevyplývá, že by toto právo příslušelo pouze povinnému z věcného břemene.

V projednávané věci se žalobce jako osoba oprávněná z věcného břemene domáhá, aby bylo zrušeno věcné břemeno, jemuž odpovídá právo žalobce na doživotní, bezplatné a výlučné užívání jednotky, sestávající se z bytu č. 21 v domě č. p. 118 v P., příslušného spoluvlastnického podílu na společných částech domu a na pozemku parc. č. 4232/14, vše v k. ú. a obci P., zřízeného usnesením Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 7. 2003, a aby žalovaná byla uložena povinnost zaplatit žalobci náhradu za zrušení tohoto věcného břemene ve výši 480 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Věcné břemeno nemůže zaniknout na základě jednostranného vzdání se práva ze strany oprávněného (§ 151p odst. 4 obč. zák., § 574 obč. zák.). Vzniklo-li věcné břemeno za úplatu a oprávněný jej již nehodlá užívat, může mít zájem na jeho zrušení za přiměřenou náhradu. S tím povinný nemusí souhlasit. Pak ovšem nelze oprávněnému upřít možnost žádat o jeho zrušení za přiměřenou náhradu, přičemž otázka, zda oprávněnému bude přiznána náhrada a konkrétní výše přiměřené náhrady je již otázkou dalšího řízení. Navíc oprávněný by v případě nesouhlasu osoby povinné z věcného břemene musel nést např. nezbytné náklady spojené se zachováním domu (bytu), náklady na nutné opravy atp. Zánikem věcného břemene získává povinný majetkový prospěch, který je v některých případech třeba vypořádat. Proto je třeba právo žádat soud o takové zrušení za náhradu přiznat i oprávněnému z věcného břemene.

Dovolací soud si je vědom, že odvolací soud vyšel z právního názoru, zastávaného tradičně v odborné literatuře. Zastánci tohoto názoru však neuvedli ustanovení platného práva, o které opírají možnost zániku věcného břemene jednostranným vzdáním se práva. Možnost takového zániku je přitom v jejich argumentaci klíčová. Takové ustanovení však platné právo neobsahuje a věcné břemeno tak nemůže zaniknout jednostranným právním úkonem - vzdáním se práva (viz též Občanský zákoník, Komenář, Praha, Panorama 1987, díl I., str. 440).

Poněvadž otázka aktivní legitimace osoby oprávněné k podání žaloby na zrušení věcného břemene za přiměřenou náhradu byla řešena soudy obou stupňů v rozporu s hmotným právem, dovolání je důvodné. Proto v konečném důsledku nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).

Z diskuse při jednání kolegia dne 10. června 2009:

JUDr. Krčmář: připouští, že osoba z věcného břemene oprávněná by mohla navrhnout zúžení či zrušení tohoto břemene, avšak nevidí žádného důvodu, proč by měla tato oprávněná osoba chtít za zrušení či omezení věcného břemene náhradu.

JUDr. Brožová: konstatuje, že se lze bez pochyby vzdát práva vyplývajícího z věcného břemene, což jednoznačně potvrzuje komentář JUDr. Spáčila. Vyplývá to i z logiky věci, když není sporu o tom, že se lze vzdát vlastnického práva, tedy práva silnějšího, než je právo z věcného břemene. Jestliže se výkonu tohoto práva osoba oprávněná vzdá, nemá právo na náhradu, ale navrhne-li změnu poměrů, pak již toto právo má.

JUDr. Vrcha: upozorňuje na to, že z § 151p odst. 3 obč. zák. nevyplývá žádné právo na náhradu osobě oprávněné, přičemž „hrubý nepoměr“ se vztahuje toliko k vlastníkovi nemovitosti. V praxi by toto rozhodnutí činilo potíže.

JUDr. Krčmář: nechápe, proč by měl mít někdo právo na náhradu za to, že se vzdal výkonu svého práva.

JUDr. Brožová: jest třeba vzít v úvahu, že jinak se prodává nemovitosti zatížená věcným břemenem a jinak se prodává nemovitosti tímto břemenem nezatížená.

JUDr. Škárová: s tímto náhledem souhlasí, nicméně si není jistá, zda-li právo na náhradu vznikne.

JUDr. Spáčil: evidentně panuje shoda o tom, že právo žalovat na zrušení věcného břemene osoba oprávněná má. Náhrada za toto zrušení nemusí příslušet vždy, ale je nutno vycházet z obecných zásad občanského práva, tedy i z té zásady zakazující bezdůvodně se obohacovat na úkor jiného. Uvádí příklad, kdy existuje věcné břemeno v podobě užívání bytu ve třetím poschodí bez výtahu, a po roce užívání dojde na straně osoby oprávněné k dopravní nehodě, která jí znemožní dále tento byt užívat.

JUDr. Krčmář: věcné břemeno se neohodnocuje pro případy, že se ho oprávněná osoba vzdá.

JUDr. Brožová: uvádí příklad, kdy starší osoba oprávněná z věcného břemene přestane být soběstačná, a musí jít do domu s pečovatelskou službou či podobného zařízení. Vlastníkovi zůstává nemovitost nezatížená věcným břemenem. Osoba oprávněná by si v takovém případě majetkový prospěch z věcného břemene mohla přenést do domu s pečovatelskou službou.

JUDr. Krčmář: vlastníka nemovitosti nelze nutit, aby se zavázal platit dluh.

JUDr. Rezková: připojuje se k JUDr. Spáčilovi. Vždy je na soudu, aby uvážil, zda náhrada přísluší, a to i vzhledem k poměrům vlastníka nemovitosti zatížené věcným břemenem.

doc. Korecká: domnívá se, že v rozhodnutí zastávaný výklad neodpovídá znění § 151p odst. 3 obč. zák.

Výsledek hlasování: Rozhodnutí bylo přijato k uveřejnění 23 hlasy proti 15 hlasům.